

**Waco és a szektakérdés Magyarországon,
1993. április¹**

Fazekas Csaba

Előadásomban tulajdonképp azt a kérdést is feltehetném: vannak-e véletlenek? Előfordulhat-e, hogy egymástól földrajzilag és tematikailag óriási távolságban lévő események összefüggjenek egymással, erősítsék egymás hatását, vagy akár csak katalizátor-szerepet is játszanak egy másik folyamatban? A kérdésekben minden bizonnyal a válaszok is benne rejlenek.

Merthogy abban az időszakban, amikor Wacóban máig talányos körülmények között eldőrdültek az első lövések, majd felcsaptak a több mint 80,² a Koresh-féle davidista közösség tagjainak tűzhalálához vezető lángok – Magyarországon éles egyházpolitikai, pontosabban: szektavita zajlott. Utóbbi természetesen nem a texasi farmon történtek váltották ki, azonban jellemző módon hozzájárultak annak eszkalálódásához.

Waco, a texasi kisváros 1993 után több szempontból is jelkép-értékűvé vált. A történetek röviden az alábbiakban foglalhatók össze: A „Branch Davidians” („Dávid törzse”) nevű, adventista eredetű vallási közösség az utolsó ítélet közeli eljövételére készülő fanatikus, zárkózott kommunát alkotott, a tagok által vakon követett és messiásként tisztelt David Koresh (1959–1993) vezetésével. A Waco mellett kialakított birtokukon (Mount Carmel Center) élő közösség ellen 1993. február 28-án az amerikai jövedéki termékekkel, fegyverellenőrzéssel foglalkozó hivatal (ATF) vizsgálatot indított, de Koresh hívei tüzet nyitottak az ellenőrökre, és egy csapásra a világsajtó vezető hírei közé kerültek. A tűzpárbajt követően elbarikádozták magukat, és 51 napig ellenálltak az FBI (valamint az ATF és a helyi nemzeti gárda) összehangolt akcióinak, amikor a hatóságok végül megostromolták a birtokot. A lövöldözés közben óriási tűz keletkezett, amelyben a legtöbb Koresh-követő, köztük számos nő és gyermek életét veszítette, alig néhányan menekültek meg.³

¹ A Nyíregyházi Főiskola Történettudományi és Filozófiai Intézete *Waco – a félelem mítoszai. Kormányok, összeesküvések* c. konferenciáján 2013. október 25-én Nyíregyházán elhangzott előadás szerkesztett és bővített változata.

² Az áldozatok pontos számáról az egykorú híradásokban és azóta készült feldolgozásokban különböző adatok olvashatók. Több összesítés 86 halottról számolt be. Ld. pl.: Jelentősebb tüzesetek 1991 és 1996 között. In: *HVG*, 1996. 16. sz. 19. p.

³ A történetet és következményeit számos elemzés, oknyomozó riport összefoglalta, ld. pl.: NEWPORT, KENNETH G.C.: *The Branch Davidians of Waco. The History and Beliefs of an Apocalyptic Sect.* Oxford, 2006. Ill.: GAZECKI, WILLIAM – GIFFORD, DAN – MCNULTY, MICHAEL: *Waco. The Rules of Engagement.* (Dokumentumfilm. 1997.) Már közvetlenül Waco után vita robbant ki arról, hogy a Koresh-követők magukat gyújtották-e fel, vagy az FBI könnygázbombái okozták-e a farmot rövid idő alatt porig égető tüzesetet. Az ügynek sokáig hullámozó belpolitikai következményei lettek az Egyesült Államokban, különösen azután, hogy 1995-ben, pont a wacoi ostrom második évfordulóján egy amerikai merénylő felrobbantott egy szövetségi irodaházat Oklahomában, 168 ember halálát okozva. Az FBI, valamint a Clinton-adminisztráció (különösen Janet Reno igazságügy-miniszter) felelősségét számos vizsgálati bizottság

Magyarországon a wacoi ostrom idején hónapok óta tartó szektavita „tematizálta” a közéletet. Az 1989–90-es rendszerváltás után ugyanis nagyon sokszor felvetődött a bejegyzett egyházak számának korlátozása, a társadalomra és az országra úgymond „veszélyes” tevékenységet folytató kisegyházak, vallási közösségek betiltásának igénye. Mint tudjuk, az első szabad választások nyomán 1990 májusában konzervatív pártkoalíció alakított kormányt a Magyar Demokrata Fórum, a Független Kisgazdapárt és a Kereszténydemokrata Néppárt részvételével, mely alapvetően kétpólusú ellenzékkel vívta közéleti csatáit (Az ellenzék fő erejét adó liberálisokat két párt, az SZDSZ és a FIDESZ, a másik pólust jelentő szocialista baloldalt az MSZP testesítette meg.). A kormány és ellenzéke között számos kérdésben éles szembenállás alakult ki, melyet a konkrét közéleti kérdések mellett ideológiai alapú különbségek, eltérő társadalompolitikai felfogások és értékorientáció jellemeztek. A belpolitikai konfliktusokat már akkor is sarkos, olykor kirekesztő megfogalmazások kísérték. A rendszerváltáskor szabaddá váló sajtó révén ezek a viták rendkívüli érzelmi töltetet is kaptak (Megjegyzem, maga a sajtó is e virtuális küzdelem egyik hadszínterét jelentették, elég, ha csak az ún. „médiaháború” ma már részben történeti, részben nagyon is aktuálpolitikai áthallásokkal terhes viszonyaira utalok.). E szembenállásban az egyházpolitika csak egyik, bár nagyon is sajátos terepet jelentett.

Az 1989–90-es magyarországi rendszerváltás egyik sajátossága volt, hogy – ellentétben más kelet-európai államokkal – annak folyamatában a nagy, történelmi egyházak nem játszottak számottevő szerepet.⁴ Nem számítottak korábban a kommunista rendszerrel szembeni ellenzék intézményeinek sem. A rendszerváltás idején az egyházi vezetők csak nehezen tudtak lépést tartani az eseményekkel, a vallásszabadság és egy demokratikus alapú állam–egyház viszony megteremtése iránti követelések sem az ő köreikben fogalmazódtak meg először. A demokratikus jogállamnak megfelelő új vallásügyi törvény 1990 januárjában, vagyis még a szabad választások előtt született. Az 1990. évi IV. törvény meglehetősen liberális szabályozást testesített meg, melynek egyik legismertebb vonása kezdettől az volt, hogy nemcsak széles körben biztosította a vallás szabad gyakorlásának jogát, a látszatát is kerülni igyekezett az egyházak állami felügyeletének, ellenőrzésének, az egyházi ügyekbe való beavatkozásnak, lényegében csak formai feltételeket szabott új vallási közösségek egyházként való jogi

---

firtatta, a sajtó érdeklődését két évtized alatt számos alkalommal váltották ki egyes előkerülő dokumentumok, új szempontok felvetődése. Vö. pl.: Szabadok az USA-ban. A pénz nevében. In: *HVG*, 1999. 26. sz. 45–46. p.; ELEKES ÉVA: Ki felel a szektatagok haláláért? In: *Népszava*, 1999. szeptember 8. 9. p.; MIKLÓS GÁBOR: Waco, Texas. In: *Népszabadság*, 1999. szeptember 19. 7. p. Stb. A Koresh-ügy hazai jobboldali sajtóban való bemutatására például: LACAYO, RICHARD: A bűnös Jézus. Koresh szektája Texasban. In: *Heti Kis Újság*, 1993. május 21. 16. p.; FÜZESSY TIBOR: USA – A terror állama. In: *Hunnia Füzetek*, 1995. 9. sz. 62–64. p.

⁴ Az egyházpolitikai átmenetről többek között: FAZEKAS CSABA: Az Országos Vallásügyi Tanács, 1989–1990. Bp., 2011.; SOÓS VIKTOR ATTILA: Hivatalból titkárság. Az egyházak feletti állami ellenőrzés átalakítása 1988–1990 között. In: *Levéltári Közlemények*, 2011. 1. sz. 101–118. p. Stb.

elismerésének. (Mindössze 100 fő támogató aláírását kellett ehhez a bírósághoz benyújtani.)

E szabálynak köszönhetően számos, az államszocializmus idején illegálisban működő kisegyház alkotott törvényes vallásfelekezetet, s megindult az új vallási közösségek szerveződése is. 1993-ra már több mint 50 egyház működött Magyarországon. Az új kisegyházak nyilvánosságra lépése, sok szempontból Magyarországon ismeretlen hitéletének elemei (például az utcai igehirdetések vagy a keleti vallások esetén sajátos öltözetük, szertartásaik) szokatlannak számítottak az éppen csak szabaddá váló közéletben. Ez volt az egyik, de csak kisebb oka annak, hogy a kisegyházakkal szemben 1991-től egyre élesedő kampány kezdődött. Sokkal inkább két, egymással összefüggő tényezőnek volt ez köszönhető. Egyrészt annak, hogy az ún. történelmi egyházak (katolikus, református, evangélikus) féltékenyen tekintettek az általuk csak „szektaként” kezelt mozgalmakra. Másrészt pedig a konzervatív kormánypártok hívei a kisegyházakban nemcsak az „igazi” vallásosságra leselkedő veszélyt, hanem a magyarság elleni agitációt is felfedezni véltek, ingerülten, gyanakvással tekintettek a vallásosság új formáinak térnyerésére, a „történelmi” egyházak és a konzervatív kormánypártok közötti társadalmi, illetve politikai szövetségkötés esélyeire. Mindez a napi politikában alkalmas volt az identitásukat kereső kormánypártok „keresztény” jellegének erőteljes kidomborítására, az ateistaként, egyházellenesként megbélyegzett ellenzékkel való megkülönböztetés hangsúlyozására is.

A kormánypárti sajtóban megszorodtak a „szekták” veszélyességével kapcsolatos, többnyire elfogult, tendenciózus beszámolók. 1992-ben valószínűs szektakampányról is beszélhetünk, a konzervatív közéleti személyiségek gyakran egymást felülmúlva riogatták a magyar társadalmat a veszedelmes vallási közösségek térnyerésének rémével (Többségében legfeljebb néhány száz fős közösségekről, valamely külföldi felekezet magyarországi missziójáról volt szó.). A jelenség mögött könnyen fel lehetett fedezni az „idegenekkel” szembeni előítélet-képzés hagyományos mechanizmusait. A folyamat kezdettől politikai síkra terelődött, a kormányzat és az ellenzék szembenállásának egyik kifejezőjévé vált (Jellemző például egy SZDSZ-es politikus, Szabó Miklós véleménye az „egzotikus szekták elleni félhivatalos ellenszenvről”: „Ily módon akarják gyengíteni az ellenállást a történelmi egyházak hatalmi törekvéseivel szemben. A buddhizmus-ellenesség a határoló nyugatellenességének kifejezője: a keleti vallások nyugatról érkeztek hozzánk.”⁵).

A későbbiek szempontjából fontos, hogy 1991 októberében Németh Géza református, Szeverényi Géza evangélikus és Dobner Győző baptista lelkészek létrehozták az ún. Segítő Barát Munkaközösség nevű szervezetet. Eredetileg a valamely „szektához” csatlakozott fiatalok szüleit mozgósították, azzal a váddal, hogy a fiatalok valamely „szekta” tanításai nyomán szembefordultak a családjukkal. A hamarosan Németh Géza⁶ egy személyes

⁵ SZABÓ MIKLÓS: A jobboldali radikálisok a kormány cinkosai. In: *Népszava*, 1992. november 23. 3. p. (Körös László riportja.)

⁶ Németh Géza (1933–1995) református lelkész, 1956-ban az egyház megújulási mozgalmában való részvétele miatt internálták, majd több helyen (Mór, Ócsa, Érd) volt lelképásztor. 1971-ben felfüggesztették állásából, csak 1989-ben rehabilitálták. Az

vállalkozásává vált szervezet harcot hirdetett az ún. „destruktív szektákkal” szemben. Nem sokkal a munkaközösség megalakulását követően Németh Géza egy lapinterjúban⁷ a hozzá beérkezett szülői levelek alapján arról beszélt, hogy nem minden kiségyházat tekint ellenségesnek (A későbbiek ismeretében különösen érdekes, hogy a Jehova Tanúi tevékenységét ekkor még pozitívan méltatta, pár hónappal később már nem.). Megfogalmazásai azonban nagyon is alapot adtak az általánosításra: „Ezek a Nyugat-Európába átköltözött és most megerősödött kultuszok most Magyarországra vetették magukat, s megkezdték romboló keresztyénellenes tevékenységüket.” Főleg a krisnásokat ostorozta, de elítélte a Bahá’i mozgalom híveit is, mindkét vallás követőit erőszakos politikai ambíciókkal vádolta. Úgy vélte, 2000-re a Bahá’i hívei világkormányt akarnak létrehozni, addig pedig minden állam kormányzatába be akarnak épülni. A „szekták” által képviselt rombolást az egyén, a család és a nemzet szintjén lépcsőzetesen megvalósuló, szervezett destrukciónak tekintette, hangsúlyozta, hogy a krisnások – például azáltal, hogy a közösségben új nevet vesznek fel – magyarságtól fosztják meg híveiket. A Segítő Barát irányvonalát jól mutatja, hogy a református lelkész „keresztes hadjáratnak” minősítette akcióikat, s még a nem vallásos embereket is többre értékelte a „szektásoknál”. („Jobb egy egészséges ateista, mint egy agyficamodott kultuszos.”) Mozgalmának stratégiáját ekként definiálta: „A küzdelmet megindítottuk. Az apák és az anyák úgy harcolnak, mint az oroszok. Van jogászunk, pszichiáterünk, Beke Kata országgyűlési képviselő megígérte, hogy az oktatás, a művelődés területén megpróbálja munkánkat segíteni.” (Vagyis elárulta, hogy kezdetől törekedtek a politikusok megnyerésére.⁸) Szintén a későbbiek ismeretében fontos, hogy ekkor még határozottan elvetette az egyházalapítási törvény szigorítására vonatkozó törekvéseket, kizárólag a társadalmi mozgósítást, felvilágosítást tekintette feladatának.

1980-as évektől deviáns fiatalok lelkigondozásával, börtönmisszióval foglalkozott, különösen felkarolta az erdélyi magyar menekültek ügyét. 1990-ben létrehozta az Erdélyi Gyülekezet nevű egyházat, valamint „Reménység Szigete” néven egy kulturális és karitatív központot. Élete utolsó időszakát a „társadalomellenes szekták” elleni tevékenységnek szentelte. Ld. pl.: Az Erdélyi Gyülekezet honlapja: <http://www.erdelyigyulekezet-budapest.hu/> Írások / Németh Gézáról és Németh Gézáról. 2015. november; ill. egykorú életút-interjúját: NÉMETH GÉZA: Egy antiklerikális lelkész. In: *Magyar Hírlap*, 1993. szeptember 9. 10. p. (R. Székely Julianna riportja) A rendszerváltás után Németh egyébként először a Református Egyházi Megújulási Mozgalom vezetőjeként aktivizálta magát és szervezett a témát tisztázni igyekvő konferenciát. Ld.: NÉMETH GÉZA: Megtalálni az igazságot gyűlölet nélkül. In: *Magyar Hírlap*, 1991. június 11. 5. p. (Farkas Attila riportja) (Ekkor még egy szóval sem említette a szektakérdést. Később is aktívan vett részt egyházi megbékélési programokban, a délszláv háborúval, Martin Luther King emlékével stb. kapcsolatosan.)

⁷ NÉMETH GÉZA: Vallási türelem – vallásháború? In: *Fókusz*, 1992. január. 28–31. p. (Parázs István riportja.) (Ld. még a munkaközösség megalakulásáról szóló híradást: *Magyar Nemzet*, 1991. december 6. 5. p.)

⁸ Az említett Beke Kata (1936–2009) író, publicista, 1990-től parlamenti képviselő, rövid ideig (1991. januárig) az oktatási tárca államtitkára, majd kilépett az MDF-ből és független képviselőként politizált 1994-ig.

A Segítő Barát Munkaközösség az általa mozgósított szülőkkel, közéleti kapcsolatokkal széles körű sajtókampányba kezdett, konferenciákat tartottak, számos újságcikket írtak, parlamenti képviselőkkel vették fel a kapcsolatot, beadványokkal keresték meg a különböző minisztériumokat, szektaellenes szórólapokat osztogattak, plakátoztak, főleg az oktatási intézményekben tevékenykedtek. Első nagyobb szabású tanácskozásukra 1992. október 3-án került sor. A konferencia résztvevői meg voltak arról győződve, hogy a „különböző rögeszmerendszerre épülő csoportok [...] hasonlítanak abban, hogy a hatókörükbe került fiatalokat a családjuktól elszakítják, sok esetben tanulmányaik feladására készítetik, pszichotechnikákkal önálló tudatuktól megfosztják, majd [...] kizsákmányolják őket”. Közlebből meg nem nevezett nyugati események begyűjtéséről tartottak, például gyilkosságokat, illegális fegyverraktárak létesítését, adócsalást stb. tulajdonítottak a „szektáknak”.⁹ Németh Géza nagy sikernek értékelte, hogy a rendezvényről már több újság, tévéhíradó is beszámolt.¹⁰ (Igaz, soha nem volt elégedett a mozgalomnak a sajtóban való megjelenésével, az egyes orgánumok szektaellenességének mértékével.) Ezt követően tevékenységük még nagyobb fokozatba kapcsolódott. Szervezetté vált a vezető kormányparti politikusok, miniszterek felkeresése, októberben pedig erdélyi népfőiskolás diákok „bevetésre” küldésével, röplapozással próbáltak zavart kelteni a Krisna-tudatú hívők fesztiválján. Programjukban az oktatási intézményekben, a hadseregben, a sajtóban való mozgósítást, a „szekták” leleplezését és megbélyegzését tűzték ki célul, a bűnüldöző szerveket rákényszeríteni a nyomozásra és a hatósági fellépésre, szektaellenes hatóságot (egyfajta panaszirodát) felállítani stb.¹¹ Egyes oknyomozó riportok arra próbáltak rámutatni, hogy a Segítő Barát nem konkrét törvénytörések ellen harcolt, hanem általában a más vallási közösségek léte ellen, s ebben lényegében a „történelmi” keresztény egyházak, illetve politikai szövetségeik érdekeit szolgálták.¹² Ebben egyes nyugati kereszténydemokrata csoportosulások is segítségükre voltak, anyagilag és útmutatásokkal is támogatták Németh Gézát. Utóbbi igyekezett elhárítani a vádat, több cikkében, nyilatkozatában tevékenységét társadalmi szükségszerűséggel indokolta, békés, felvilágosító jellegűnek minősítette.¹³

A Németh Géza által gerjesztett kampány legfontosabb jellemzője az általánosítás volt. Néha megnevezett egy-egy konkrét vallási csoportot, de

⁹ *Népszava*, 1992. október 5. 4. p.

¹⁰ A tévés híradások közül ld. pl.: *MTV1 Híradó*, 1993. augusztus 28. – Nemzeti Audiovizuális Archívum: www.nava.hu / 1993-as híradók – 2015. november.

¹¹ Ld. erről a 12-13. sz. jegyzetekben idézett cikkeket.

¹² BARTUS LÁSZLÓ: A szektaüldöző szekták. In: *Beszélő*, 1993. január 16. 16–18. p. Ezt elemző publicisztika: UÓ: A „destruktív” egyházak. In: *Beszélő*, 1993. január 30. 14–15. p.

¹³ Ld. pl. az említett oknyomozó riportra reflektáló, a szektaellenes mozgalom programnyilatkozatának is minősülő írását, melyben nem egyszerűen társadalmi és nemzeti, hanem az egész kontinens kereszténységét védelmező szerepet tulajdonított önmagának: NÉMETH GÉZA: Európai önvédelem. In: *Beszélő*, 1993. február 6. 33–34. p. (Azt állította, hogy csak Kalifornia államban 2500 hivatalosan bejegyzett, többségében veszélyes kultusz tevékenykedik, amelyek Európába való begyűjtését meg kell akadályozni minden eszközzel.) Vö. még: BARTUS LÁSZLÓ: Válasz Németh Gézának. In: *Beszélő*, 1993. február 13. 31. p.

lényegében arra törekedett, hogy veszedelmes szektamozgalomként, általanosságban bélyegezzon meg minden, a történelmi keresztény egyházakon kívüli vallási közösséget a nagy létszámú, bejegyzett egyházaktól a távolkeleti vallásokon át a valóban zárt, obskúrus vallási csoportocskákig.¹⁴ A megfogalmazott, rendszeresen visszatérő vádak az alábbiakban foglalhatók össze:

1. A „szekták” családellenesek, kiszakítják a fiatalokat a családjukból, szembefordítják őket a szüleikkel.
2. A „szekták” anyagiasságok, kicsalják a tagok pénzét, anyagi visszaéléseket (adócsalásokat stb.) követnek el.
3. Agymosást, „deprogramozást” hajtanak végre a látókörükbe került fiatalokkal szemben, társadalom- és nemzetellenes magatartásra nevelnek.
4. Valójában külföldi szervezetek magyarországi ügynökei.
5. Obskúrus mozgalmak, amelyek ugyan szelídnek mutatkoznak, de valójában agresszívok és erőszakosságra hajlamosak.
6. Visszaélnék a vallásszabadsággal.¹⁵

Ezen kívül a legképtelenebb vádaskodásoknak is hangot adtak. A feszült légkör érzékeltetésére talán egyetlen példa is elég: 1992 őszén a Krisna-tudatú hívők beperelték Németh Gézát a sajtóban megjelent nyilatkozatai miatt, és meg is nyerték azt. A református lelkész a „szokásos” szektavádak mellett tényként állította, hogy a krisnások tevékenységét „fegyverrejtegetés, szexuális kéjgyilkosság is terheli” – de semmi bizonyítékkal nem tudott szolgálni.¹⁶

¹⁴ Hangsúlyozni szeretném, hogy előadásomban nem vizsgáltam az egyes vallási közösségek tevékenységének tartalmát, kerültem az akár pozitív, akár negatív értékítélet megfogalmazását, sokkal inkább a szektaellenes sztereotípiák jelenségét kívántam bemutatni. Már ekkoriban is számos sajtócikk foglalkozott egyes mozgalmak tevékenységének elemző bemutatásával. Ld. pl. a szcientológia kapcsán: SZTRILICH ÁGNES: Szellemi hulladékok importja. Szemét-lerakodó lettünk. In: *Igen*, 1993. november 12. 19–20. p. Általában: GERLÓCZY FERENC: Destruktív egyházak. Nem jogerős végítélet. In: *HVG*, 1993. 12. sz. 70–72. p. Stb.

¹⁵ Érdemes megemlíteni, hogy a Segítő Barát saját programja szerint csak az új, első-sorban nem keresztény színezetű mozgalmakat tekintette ellenségesnek, és hangsúlyozta, hogy a protestáns kisegyházakkal (methodistákkal, pünkösdiekkel, adventistákkal, baptistákkal stb.) semmi bajuk – a megfogalmazott szektavádjaik, sztereotípiáik ugyanakkor feltűnően hasonlítottak a Horthy-korszakban kibontakozott szektakampány elemeire, amikor e kisegyházak voltak ugyanezen vádaskodások elszenvedői. Vö. FAZEKAS CSABA: Kisegyházak és szektakérdés a Horthy-korszakban. Bp., 1996. SZIGETI JENŐ – RAJKI ZOLTÁN: A szabadegyházak története Magyarországon 1989-ig. Bp., 2012.

¹⁶ A krisnások megvédték magukat. In: *Magyar Hírlap*, 1993. február 27. 4. p. A Segítő Barát tevékenységének ismertetését, és különösen a Krisna-tudatú hívőkkel kapcsolatos konfliktusokat részletesen bemutatja: KAMARÁS ISTVÁN: Krisnások Magyarországon. Bp., 1998. [Magyar Elektronikus Könyvtár. Online: <http://mek.oszk.hu/09100/09127> – 2015. november.] Általában az alább ismertetett eseményekről egykorúan: MEZEI ANDREA: Szekta és egyház a rendszerváltás után. In: *Társadalmi Szemle*, 1994. 3. sz. 44–53. p.

Meg kell jegyezni: nem kívánok most azzal foglalkozni, valójában az egyes vallási közösségek mit hirdettek, és konkrétan milyen tevékenységet folytattak. Az viszont fontos, hogy a legvadabb szektakampány idején egyetlen egyszer sem hangzott el Magyarországon olyan tény, amely az előbbieknél megfelelt volna, egyik vallási közösség ellen sem indított senki semmilyen jogi vagy büntető eljárást, egyetlen olyan esetről sincs tudomásunk, amely megfelelt volna a megfogalmazott vádaknak (Vagyis még csak olyan elszigetelt esetről sem beszélhetünk, amelyet aztán általánosításra lehetett felhasználni.). A szektavádak valójában csupán egy hisztérikus kampány részét képezték. Meg kell továbbá jegyezni, hogy a Segítő Barát Munkaközösség saját bevallása szerint is az Egyesült Államokból indult ún. Anti Cult Movement magyarországi adaptációjának szerepét kívánta ellátni, azonban ellentétben a külföldi (amerikai mellett német) párhuzamokkal, Németh Géza a szektaellenes felvilágosítás mellett a vallásszabadságról szóló törvény szigorítását tartotta fő célkitűzésüknek, a „szekták” betiltását és megbüntetését pedig a hatóságoktól (rendőrségtől) várták, vagyis nem csupán a társadalom felvilágosítását kívánták elérni (Szorgalmazták például külön hatóság felállítását, amely panaszirodaként és cenzúrahivatalként egyaránt működött volna, foglalkozott volna a „szekták” áldozataival stb.). Továbbá a magyarországi szektaellenes hisztéria egészen más közegben fogalmazódott meg, mint például Amerikában vagy Németországban.

A szenvedélyes magyarországi szektaviták háttérében összefoglalóan az alábbi tényezőket emelhetjük ki:

1. A rendkívül liberális egyházügyi törvény valóban nagyon alacsony számban határozta meg az egyházalapítás kritériumát, a vallási közösségek számának gyors gyarapodása szembetűnő volt.
2. A szektavitát kiélezte a kormány és az ellenzék rendkívül feszült, ellenséges viszonya. (Érdekességként megemlítem, hogy az ügy külön pikantiériájának számított, hogy Németh Géza fia, Németh Zsolt egy akkor liberális párt, a FIDESZ parlamenti képviselője volt.)
3. Ebben az időszakban a legnagyobb kormánypárton belül is éles feszültség (majd pártszakadás) következett be, a Csurka István vezette szélsőjobboldal, illetve a mérsékeltnek számító Antall József kormányfő között (A radikálisok egyre inkább befolyásuk alá akarták vonni a vezető kormánypartot.).
4. A magyar társadalom számára még 2–3 évvel a rendszerváltás után is az újdonság erejével hatott a szabadságjogok megélése, vagyis például a vallásszabadság kifejezése ugyanúgy, mint a szabad sajtóviszonyoké (Gondoljunk csak arra, hogy a magyar tévénezők számára még 1993-ban is különleges, nehezen feldolgozható élményt jelentett, hogy a CNN-en élő egyenes adásban nézhette például a wacoi drámát.).

A Segítő Barát Munkaközösség 1993 elején odáig jutott, hogy – Dávid Ibolya¹⁷ kormánypárti képviselő vezetésével – a parlamentben is létrejött a tevékenységüket támogató konzervatív csoportosulás. Pont akkoriban, amikor Waco bekerült a világhíradókba, a magyar parlamentben két olyan

¹⁷ Dávid Ibolya (1954–) ügyvéd, az MDF politikusa, 1990 és 2010 között parlamenti képviselő, 1999-től 2010-ig az MDF elnöke, 1998 és 2002 között igazságügy-miniszter.

esemény is történt, amely egyértelműen a szektaellenes lobbitevékenységével függött össze. Először március elején az egyházaknak juttatandó költségvetési támogatás elosztása kapcsán feszült egymásnak két ellentétes álláspont. Az ún. „A” variáns szerint minden, törvényesen bejegyzett egyháznak (méretétől, tevékenységi körétől függően) jár állami támogatás, az állam nem vizsgálhatja, hogy melyik vallás méltó arra és melyik nem. A másik alternatíva szó szerint így hangzott: „A B variáns esetén az előterjesztő álláspontja, hogy az egyházak társadalmi tevékenysége vizsgálható, és az ún. »destruktív szekták« esetén a költségvetési támogatás megtagadható.” Az országgyűlés konzervatív többsége végül ezt szavazta meg, melynek alapján 4 egyháztól megvonták a költségvetési támogatást, mondván: ezek valójában „destruktív” közösségek (Ide tartoztak a krisnások, a Jehova Tanúi, az ún. Egyesítő Egyház és a szcientológusok).¹⁸ Ezzel a magyar országgyűlés először nyilvánította ki, hogy a vallások között „hasznossági” sorrendet alakíthat ki. Az 1994-es költségvetési eljárásban (a választások előtt) már 11 egyházat fosztott meg az országgyűlés az állami támogatás jogától ugyanezen érv alapján.

A másik, nagyobb vihart kavart ügy 1993. március 22-én robbant ki.¹⁹ Három kormányparti és egy független képviselő olyan törvényjavaslatot nyújtott be, amely radikálisan korlátozta volna a felekezetalapítás jogát: a minimálisan szükséges 100 fő helyett 10 ezer főhöz és legalább 100 éves magyarországi működéshez kötötte volna az egyházzá nyilvánítás jogi kritériumait. A „történelmi” egyházakon kívül minden más kisegyházat ellehetetlenítő indítványt egyértelműen a Segítő Barát által sugalmazott szektavádakkal támasztották alá. A törvényjavaslat szerint:

„Az utóbbi időszakban a vallásszabadsággal kapcsolatosan olyan jelenségek váltak gyakorivá, amik a joggal való visszaélés eseteit valósítják meg. A hatályos jogi rendezésnek az a hiánya, hogy a szabad vallásgyakorlás nevében történő tevékenységeknek nincsenek erkölcsi természetű korlátai, illetve hogy az egyházak alapítására vonatkozó szabályok lehetővé teszik a törvény tényleges céljainak megkerülését, megkönnyítik az említett negatív jelenségek elszaporodását, és különösen a jövőt illetően tág teret enged nemkívánatos folyamatoknak.”

Mindezt az egyik előterjesztő, Salamon László (abból kiindulva, hogy „az egyház a vallási közösségek legrangosabb formája”²⁰) a parlamentben így indokolta:

„Ezek az aggasztó jelenségek a sajtó híradásaiból az egész közvélemény előtt ismertek. Több ízben előfordult az utóbbi időben, hogy különböző

¹⁸ Ld. minderről: SEREG ANDRÁS: Kapnak-e támogatást a „destruktív” szekták? In: *Népszabadság*, 1993. március 6. 4. p.; BEDNÁRIK IMRE – TÓTH LÁSZLÓ LEVENTE: Pénz nélkül a „bomlasztó” szekták. In: *Pesti Hírlap*, 1993. március 11. 5. p.; CSUTOROS GERGELY: Egyházak. Újraértékelés. In: *Magyar Narancs*, 1993. április 15. 9. p.; BOROS ISTVÁN: Szekták Magyarországon. 2. In: *Magyar Nemzet*, 1993. május 17. 7. p.

¹⁹ Az Országgyűlés 280. ülése, 1993. március 22. – A Magyar Országgyűlés honlapja: www.parlament.hu / Jegyzőkönyvek / Országgyűlési napló ciklusonkénti adatai / 1990–1994 – 2015. november.

²⁰ Napirenden a szekták. In: *Pesti Hírlap*, 1993. március 27. 4. p.

csoportok, melyek magukat vallási közösségként definiálják, olyan – úgy-mond – tanítások jegyében lépnek fel, melyek az általánosan elfogadott erkölcsöket sértik. Így tért nyertek a szülői tiszteletet tagadó, a kötelességtudat ellen fellépő, az értelmes életviteltől eltántorító közösségek, melyek különösen a még lelki és testi fejlődésben levő tizenéves fiatalok megnyerésére fejtenek ki olykor eredményes, személyiséget átformáló, szuggesztív hatást. [...] Ezekről teljesen eltérő jellegű, de ugyancsak komoly az a veszély, hogy a vallásgyakorlás szabadságának ürügye alatt bizonyos csoportok abból a célból ölthetik magukra a vallás és az egyház mezét, hogy ezáltal a közteherviselés alól magukat kivonják. A probléma tehát összetett, a fenyegetett értékek többfélék. Veszély fenyegeti a világra fogékony, még formálódó fiatalokat, veszély fenyegeti az egészséges társadalmi értékeket, károk fenyegetik a társadalom egésze sérelmére az államháztartást, és végül, de nem utolsósorban veszély fenyegeti általában a vallási értékek és közöttük a keresztény értékek megbecsültségét, méltóságát, presztízsét.”

Nem nehéz a szövegben Németh Géza szektaellenes érveire, a Segítő Barát propagandájának lecsapódására ráismerni (Némethet egyébként nyíltan a szektaellenes törvény szellemi atyjának tekintették, bár ő maga ezt cáfolni próbálta.²¹).

Úgy gondolom, különösebb részletezés nélkül megállapítható, hogy a „szektákkal” szembeni megalapozatlan és általános hisztériakeltés mögött egyértelműen a vallásszabadság korlátozásáról, a politikai jobboldalnak kedves történelmi egyházak társadalmi pozícióinak biztosításáról volt szó. Ahogy ezt például Fodor Gábor liberális képviselő kifejtette, amikor arról beszélt, hogy a törvényt nem fogadja majd el az országgyűlés, mivel ún. kétharmados jogszabályról volt szó, és azt az ellenzék egységesen elutasította. Ha mégis ilyen jellegű törvényt alkotna a parlament – mondta, akkor „egyszerűen összeomlana a vallás- és lelkiismereti szabadság épülete Magyarországon. Ennek következménye pedig az eszkalálódás lenne.” (A parlamenti képviselőknek végül több mint a fele, de kevesebb, mint kétharmada támogatta az előterjesztést, vagyis nem lett belőle jogszabály. Az egyházak jogállásáról csak 2010 után született új törvény.)

Németh Géza elkötelezettségére jellemző, hogy melegen támogatta az egyházügyi törvény ilyen értelmű szigorítását, még akkor is, ha annak következtében az általa alapított és vezetett ún. Erdélyi Gyülekezet is megszűnt volna.²² Még a kritizált „kultuszok” teljes betiltásával sem elégedett volna meg, további szigorításokat követelt, például a „Magyarországon nem honos, Amerikából idekeveredett kultuszok bűnügyi előéletével” kapcsolatosan. Radikalizmusára jellemző lehet, hogy a kritizált közösségeket nemcsak egyházként, hanem társadalmi egyesületként sem tudta elfogadni, feloszlatusukat és hatósági üldözésüket még a jogi keretek szándékolt megváltoztatását követő időszakra vonatkozóan is szorgalmazta. A lelkész

²¹ NÉMETH GÉZA: Egy antiklerikális lelkész. In: *Magyar Hírlap*, 1993. szeptember 9. 10. p. (R.Székely Julianna riportja) Ugyanitt arról is beszélt, hogy egyformán veszélyesnek tartja „a főpapi–klerikális–uralkodó egyházi intoleranciát” és „a szektás agressziót”. A krisnásokkal szemben elvesztett perét pedig csak „félidei eredménynek” minősítette, bár később nem tudott hasonló módon „visszavágni” a közösségnek.

²² NÉMETH GÉZA: Az Erdélyi Gyülekezet is eltűnhet. In: *Magyar Hírlap*, 1993. március 24. 5. p. (Gyémánt Mariann riportja)

egyébként úgy vélte, hogy a törvénymódosítás által megszűnne a vallásszabadsággal és a pénzügyi kedvezményekkel (adómentességgel) való visszaélés lehetősége. A történelmi egyházak pénzügyekhez való viszonyulását firtató kérdésre jellemző, kitérő választ adott: „Nem mondom, háborgott a protestáns lelkem, amikor megláttam Vatikánban a Banco Sancto Spiritot. De ez mégsem jelenti azt, hogy ne kellene fellépni a vallási agresszió ellen, akár az egyházi hierarchiából, akár az amerikai szubkultúrából ered.” A Koresh-ügy áthallásaira utal, hogy megismételte a németországi krisnások fegyverrejtegetésével kapcsolatos vélekedését, valamint kritizálta a „legintoleránsabb” csoportokat is védő liberális sajtót. Más alkalommal Németh Géza a „dokumentált arányosság” elvét hangoztatva követelte, hogy az önkormányzatok még bérlet formájában se adjanak lehetőséget a kis létszámú csoportoknak „a lakosság vallási értékrendjével ellentétes propagandájára”, s ugyanígy tartotta indokolatlannak a kisegyházak bármilyen közéleti tevékenységét, például a börtönlelkészi szolgálat, média stb. területein.²³ (Az érvelésében használt többségi elvet aszerint számolta, hogy a „történelmi” egyházak tagságát valamennyi megkeresztelt számával azonosította.)

Maguk a „történelmi” egyházak igyekeztek úgy tenni, mintha semmi közük vagy érdekük nem fogalmazódna meg a tervezett törvényjavaslattal kapcsolatosan, pedig – a betérjesztők szándéka szerint – egyértelműen a katolikus, a református és az evangélikus egyházakat kívánta megóvni a felekezeti „konkurenciától”, biztosítani számukra bizonyos társadalmi és közéleti privilégiumokat.²⁴

Azt már akár viccesnek is tekinthető kitérőként említem, hogy ugyan-ezen az ülésnapon a törvényjavaslat benyújtása előtt Szabad György házelnök megemlékezett az 1568. évi erdélyi országgyűlés határozatáról, mely elsőként mondta ki a vallásszabadság jogát Európában:

„Tisztelt Országgyűlés! 1568-ban a tordai országgyűlés, tudtunkkal és a világ történettudománya, egyháztörténete – de azt kell mondanom: a szabadságjogokért vívott küzdelem története szerint is – elsőként mondotta ki törvényhozó testületként a vallás- és lelkiismereti szabadságot azzal, hogy követelményként állította fel a szabad vallásgyakorlatot, eltiltva minden földi hatóságot az egymástól különböző felekezetek bármelyikének üldözésétől.”²⁵

A wacoi dráma híre jelentősen felerősítette a szektaellenes politikai hangulatot. Megjegyzem, április 19., vagyis a Koresh-hívek tömeges tűzhalála után a világon sok helyen kibontakozott kisebb-nagyobb vita arról,

²³ NÉMETH GÉZA: Vallásszabadság és demokrácia. In: *Pesti Hírlap*, 1993. április 24. 6. p.

²⁴ Ld. pl.: GYÉMÁNT MARIANN: A történelmi egyházak mossák kezeiket. In: *Magyar Hírlap*, 1993. április 14. 5. p. A módosítás azonban nemcsak az újabb keletű vallási mozgalmakat érintette, hanem fenyegető árnyékot vetett a régebb óta működő protestáns kisegyházakra (methodisták, pünkösdielők, adventisták stb.) is, amint ezt Szilvási József, az adventista egyház országos titkára is kifejtette: Nincs vége a szekta-vitának. In: *Népszabadság*, 1993. április 20. 10. p. (Czene Gábor riportja) A szintén adventista Szigeti Jenő egy konferencia összehívásával próbálta a törvénymódosítást ellenző érveket összehangolni. Ld.: *Új Magyarország*, 1993. április 23. 6. p.

²⁵ Ld. 19. sz. jegyz.

hogy az állam milyen vallási közösségeket tűrjön meg, és mikor lépjen fel a hatalom azokkal szemben. (Ahogy például az Egyesült Államokban egy nagyobb iskolai lövöldözés után a fegyvertartással kapcsolatos viták is mindig felforrósodnak.) Így volt ez nemcsak az USA-ban, hanem különösen Nagy-Britanniában is (a Koresh-csoport áldozatai között britek is voltak), ahol 500-ra becsülték a wacoihoz hasonló létszámú és hasonlóan messianisztikus, zárkózott közösségek számát. Mind itt, mind Amerikában azonban lényegében fel sem merült, hogy Waco után állami korlátozást vezessenek be az egyházakkal kapcsolatosan. Az ABC televízió friss felmérése szerint az amerikaiak 72 %-a szimpatizált az FBI akciójával, a CNN szerint pedig a megkérdezettek 93 %-a Koresht tette felelőssé a tragédiáért. Mindehhez hozzá kell venni, hogy az amerikaiak többsége akkor is viszolygott a zárkózott életmódú közösségektől, mégis a vallásszabadság természetes velejárójának tekintették és tekintik a jelenséget, a veszélyek elleni védekezést pedig a nyomozó hatóságoktól és nem a vallásügyi szabályozástól várták. Franciaországban a *Le Nouvel Observateur* szalagcímben tette fel a sokakat foglalkoztató kérdést: „Előfordulhat nálunk is?” Egy francia parlamenti képviselő azonban leszögezte, hogy semmiképp nem kell új vallásügyi törvény, a társadalomra igazán veszélyes, militáns csoportokat ugyanis még fokozott pénzügyi ellenőrzéssel sem lehet megtörni, ráadásul e gondolkodással csak a Koreshhez hasonló radikálisok mártíromságát segítenék elő.²⁶

Magyarországon azonban pont ellentétes érvek hangzottak el a parlamentben és a kormánypárti sajtóban is. Németh Géza öngigazolásként nyilatkozott Wacoról:

„Az amerikai wacói szektatragédia arra figyelmeztet, hogy a magyar hatóságoknak is szigorúbban kell fellépniük a hazánkban jelenleg még hivatalosan bejegyzett szektákkal szemben. Hiszen nem mind arany, ami amerikai. [...] Ha nem akarunk hasonló eseteket, ha nem akarjuk, hogy a sötét, családellenes csoportok az ifjúságot tévutakra vezessék, akkor még időben meg kell állítani ezek törekvését. Ez nem pártpolitikai, hanem állami kérdés.”²⁷

A sokat sulykolt szektavádakat ekkor azzal is kiegészítette, hogy tudomása szerint egyes vallási csoportok elraboltak fiatalokat, akiket „ismeretlen külföldi végállomásokra szállítottak”. (Mondanom sem kell, az emberrablásra semmilyen bizonyítékot nem adott, e nyilatkozat is inkább a szélsőséges szektaellenes pszichózis jegyében született.) Mindez azért is érdekes, mert még a konzervatív sajtóban is megjelent, hogy a Koreshéhez hasonló csoportnak jele sincs Magyarországon, a 60-80 új vallási közösség egyike sem mutat „militánsan agresszív jeleket”.²⁸

A radikális kormánypárti orgánusok azonban kezdettől részt vettek a szektaellenes hisztéria gerjesztésében, a Koresh-ügy nemzetközi híreinek

²⁶ *Magyar Hírlap*, 1993. április 21. 2. p.; Nemzetközi kitekintő: Szekták. In: *Magyar Nemzet*, 1993. május 5. 12. p.

²⁷ Nem mind arany, ami amerikai. In: *Magyar Nemzet*, 1993. április 22. 4. p.

²⁸ HARASZTI LÁSZLÓ: Az ácsmester fia, Dávid. In: *Magyar Nemzet*, 1993. április 23. 6. p.

meglovolásában.²⁹ Április elején (vagyis még a tömeges wacoi tűzhalál előtt!) Németh Géza a texasi eseményekben az erőteljesebb magyarországi hatósági fellépés lehetőségét és ösztönzőjét látta meg:

„Annak a tűzpárbajnak sincs köze a kultúrához, amit David Koresh texasi szektája folytat a rendőrséggel. Valamikor ez a közösség is egy jámbor szektaként indult. Soha sem lehet tudni, hogy egy destruktív szekta mikor válik nemzetbiztonságilag is veszélyessé, hiszen ezekben a gyülekezetekben óriási személyi kultusz dívik. [...] Épp a texasi szekta figyelmeztet minket arra, hogy nemzetbiztonsági érdekünk figyelemmel kísérni, milyen iskolákat, vállalatokat vásárolnak meg, hová fektetik be a pénzüket.”³⁰

Hasonló általánosítások jellemezték a wacoi tragédiára közvetlenül reflektáló kormányparti publicisztikákat is.³¹ A liberális kommentárok azonban ellenkezőleg, épp arra próbálták felhívni a figyelmet: „téved, aki azt hiszi, ebben a tragédiában bármiféle szerepe van a hitnek és a vallásnak”. Egyik elemzés így szólt:

„Tudnivaló, hogy szekták nálunk is vannak. Ha pedig vannak, akkor egy jogállamban be kell őket illeszteni a törvényes keretekbe. [...] Elhűlve látjuk, hogy bizonyos törvényhozó emberek az egyházi törvény módosítása címen megpróbálják közlönyben tudtul adni, hogy mi az egyház és mi nem az. Az egyháznak ennyi és ennyi tagja legyen – különben nem egyház. A következő lépésben már a gondolatokat fogják osztályba sorolni – és állami támogatásban részesíteni.”³²

Leszögezte, hogy a jogállamban „nem lehet sokat tenni azokért az emberekért, akik elveszítik ítélőképességüket, és »kedves népként« odaállnak hordozni egy diktátor zászlaját”. Viszont: „A legfőbb tanulság azonban az, hogy a »szektagondolkodás« nem befolyásolható törvényhozási úton, mert előbb-utóbb a gondolatszabadság forog kockán.” Vagy más megközelítésben, ironikus hangvétellel:

„Destruktológus Kasszandránk elemükben érzik magukat: ez kell nekünk? Vallási Texas? Az eset balzsamként hat azonban egyéb vonatkozásban is: nem kell immár fárasztaniuk magukat az analitikus gondolkodás terheivel, például annak végig gondolásával, hogy a modern társadalom legkülönfé-

²⁹ Nem volt talán véletlen egy-egy, a szekták veszélyességét hirdető „leleplezés”, szakemberekkel, elmeorvosokkal folytatott tendenciózus beszélgetés „időzítése” sem. Ld. pl: VÁCZI GÁBOR: Szeretet félelemből. In: *Új Magyarország*, 1993. március 23. 12. p.; UÓ: Szektabűvölők. In: *Uo.*, 1993. április 20. 12. p.

³⁰ NÉMETH GÉZA: Hitmaffiák Magyarországon. In: *Új Magyarország*, 1993. április 6. 12. p. (Váci Gábor riportja.)

³¹ Ld. pl: SESZTÁK ÁGNES: Pszichopaták évadja. In: *Pesti Hírlap*, Pesti Hírlap, 1993. április 22. 9. p. (A „szektások” és a „történelmi” egyházak között utóbbiak nyitottságát, toleranciáját, előbbieket beszűkült személyiségét hangsúlyozta, a szokásos szektavádak – anyagiasság, családellenesség stb. – mellett. A reformáció korai történelme ismeretében különösen érdekes, hogy például így érvelt: „józan ésszel elképzelhetetlen, hogy egy római katolikus nem áll szóba egy reformátussal”.)

³² FODOR GYÖRGY: Ez itt Texas. In: *Magyar Hírlap*, 1993. április 23. 7. p.

lébb bálványai naponta több áldozatot követelnek, a világ ezernyi szektájának tízévenkénti egyszeri szomorú tragédiájánál.”³³

Összegzőképpen: Waco pont akkor történt, amikor Magyarországon a vallásszabadság tartalmával és jogi kereteivel kapcsolatosan éles belpolitikai vita zajlott. Annak eszkalálódásában, a szektaellenes politikai törekvésekben komoly, leginkább katalizátor-jellegű szerepet játszott. De bizonyára nem véletlen, hogy az elmúlt húsz évben a magyar politikában újra és újra fellángoló jobboldali és szélsőjobboldali szektaellenes politikai törekvések pont azokat az érveket, sokszor ugyanazokat a mondatokat visszhangozzák, mint amelyek Waco idején jellemezték a magyar közéletet. A wacoi tragédia híreivel súlyosbított hangulat sem volt elegendő 1993-ban az 1990. évi IV. törvény módosításának kikényszerítéséhez, csupán a költségvetési támogatás differenciálásával tudott sikert elérni a jobboldali, „keresztény” politikával összefonódott szektaellenes mozgalom.

A Koresh-üggyel terhelt, egyre inkább eszkalálódó szektavita következtében nemcsak az emberi jogok és a vallásszabadság ügye került egyre inkább az ellenzéki pártok, illetve a sajtó figyelmének középpontjába, jellemző következményként kisebb törést szenvedett a szektaellenes mozgalom tábora is. Az egyik alapító lelkész, a baptista Dobner Győző ugyanis szembefordult Németh Gézával, egyértelműen elítélte utóbbi radikalizmusát, és azt, hogy az ő tevékenysége nyomán bélyegezte meg a parlament az említett kisegyházakat illetve vette napirendjére az egyházügyi törvény drasztikus szigorítását.³⁴ Dobner úgy vélte, nincs joguk korlátozni ezeket a kisegyházakat, a politikai szárlól pedig pont az ellenkezőjét vallotta, mint Németh Géza: „A törvényjavaslat utat nyit a vallási közösségek rendőrségi üldözésének.”

Kitérőként megjegyezzük, hogy a Segítő Barát Munkaközösség ennek ellenére ugyanolyan vehemenciával folytatta, illetve fokozta tevékenységét később is. A korábbihoz hasonló, 1993 őszi szektakonferenciájuk szintén nagy visszhangot kapott, bár új elem (a feldühödött szülői tiltakozások, szektaellenes mozgósítás stb. mellett) nem figyelhető meg.³⁵ A konferencián kisebb botrányt okozott, hogy nemkívánatosnak minősítették a kisegyházakkal foglalkozó vallásszociológus, Horváth Zsuzsa (1950–1994) jelenlétét, mert másként viszonyult a szektakérdéshez, mint Németh Gézáék. Az erről beszámoló szakember meggyőződése volt, hogy szektaügyben széles körű dezinformáció, lejárató kampány folyik.³⁶ Arra kérdésre, vannak-e

³³ MAJSAI TAMÁS: „Saul, Saul, mit kergetsz engem?” In: *Köztársaság*, 1993. május 14. 50–51. p.

³⁴ DOBNER GYŐZŐ: „Németh Gézát senki sem állíthatja meg...” In: *Magyar Hírlap*, 1993. május 18. 10. p. (Bartus László riportja) A cikk konklúziója jellemző: „A fanatizmus – bármely oldalon jelenjék is meg – minden esetben destruktív. Az elmúlt hónapok sajtókampánya lett az alapja a vallási törvényt módosító parlamenti javaslatnak is.” A Segítő Barátot vezető lelkész értetlenül utasította vissza a cikkben elhangzottakat: NÉMETH GÉZA: Egy pillanatra leültem. In: *Magyar Hírlap*, 1993. május 26. 5. p.

³⁵ Ld. erről pl. Németh Géza nyilatkozatát: SZELI SÁRA: Kinn a farkas, benn a bárány. Tüntető szekták, tehetetlen szülők. In: *Pesti Hírlap*, 1993. szeptember 13. 4. p. Stb.

³⁶ HORVÁTH ZSUZSA: Veszélyesek-e a magyar szekták? In: *Népszabadság*, 1993. szeptember 21. 11. p. (Czene Gábor riportja) Korábbi tanulmányában is tételesen elemezte

destruktív szekták Magyarországon, így felelt: „Ezt akkor lehetne kijelenteni, ha a bíróság valamelyik közösségről bebizonyította volna, hogy társadalomellenes tevékenységet folytat. Ilyen per azonban nem indult meg eddig, tehát még kísérletet sem tett a bizonyításra senki. Én egyik közösségről sem tudok olyasmit, ami indokolttá tenné a bírósági eljárást.” Szakmai érdekléssel próbálta magyarázni a szülői elégedetlenség jelenségét, és meg volt arról győződve, hogy a kiségyház-ellenes politikai akciók (törvényjavaslatok) mögött is a Segítő Barát aktivitását kell keresni.³⁷ Válaszában a református lelkész megerősítette többször kifejtett tézisé, miszerint a destruktív „kultuszok” veszélyessége pontosan olyan mértékű és jellegű, mint a kábítószer-fogyasztásé.³⁸ Figyelemre méltó, hogy a kétéves intenzív kampány ellenére még mindig csak mintegy 150 panaszos szülői levélről beszélt, továbbá az is, hogy mennyire bizonytalan volt a társadalomra veszedelmes, bomlasztó tevékenység mibenlétének definiálásakor. Egyrészt „destruktív kultusznak” általában azokat nevezte, „amelyeknek elveiből az európai és a magyar törvények megsértése következik”, majd leszögezte, hogy egy nagy világvallás általában soha nem lehet destruktív, viszont az olyan vallási tevékenység igen, amely ugyan nem sért semmilyen törvényt, viszont ellentétes a zsidó-keresztény értékrenddel. Az önmagába bonyolódó körülírásból egyértelmű, hogy a „történelmi” egyházakon kívüli vallási tevékenységet általánosító jelleggel, negatívan ítélte meg.³⁹

Az 1994. tavaszi parlamenti választások után a szektaellenes közéleti hangulat jelentősen alábbhagyott, bár Németh Géza aktivitása nem csökkent. A mozgalom hívei továbbra is a görög–római–zsidó–keresztény kultúra talaján álló európai humanizmus értékrendjének megőrzéseként aposztrofálták a „történelmi” keresztény egyházak védelmét a szektaellenes hangulat szításával. A mozgalom vezetője 1994 végén továbbra is hangoztatta,⁴⁰ hogy számos kiemelten fontos területen veszélyesek a szekták

---

a Segítő Barát által sulykolt szektavádakat: Uő: A vallási pluralizmusról. In: *Magyar Narancs*, 1993. május 20. 12. p.; illetve több nyilvános előadásában is próbálta szociológiai kutatási eredményekkel ellensúlyozni az érzelmi alapú, illetve politikai színvonalú szektakampányt. Ld.: Hitek és emberek. Horváth Zsuzsa tanulmányai kiségyházakról, vallásos mozgalmakról. Szerk.: Csákó Mihály. Bp., 1995. 339–366. p.

³⁷ Az egyik leggyakoribb szektavádról, a szülőktől való elszakításról részletesebb elemzés: TÖRÖK PÉTER: Az új vallási mozgalmak és a családi kapcsolatok kérdései. In: *Credo*, 2007. 3–4. sz. 250–267. p.

³⁸ NÉMETH GÉZA: A szekták élete sem lehet tabu. In: *Népszabadság*, 1993. október 5. 11. p. (Freész Károly riportja)

³⁹ Érdekességként megemlítem, hogy a lelkész botrányos zavarkeltésnek minősítette, hogy konferenciájuk előtt egyesek szórólapokat osztogattak (amikor ő alkalmazta, ezt az eszközt nagyon is elfogadhatónak tartotta), továbbá, hogy a szintén békésen demonstráló krisnások irányában megenyhült, elképzelhetőnek nevezte, hogy párbeszédbe kezdjen velük. Nem sokkal korábban talán róluk volt a legrosszabb vélemény. (Ld. erről fentebb, ill. az *MTV1* 1992. október 3-i híradójának riportját: Nemzeti Audiovizuális Archívum: www.nava.hu / 1992-es híradók – 2015. november. Mindez a szektaellenes mozgalom érveinek kiforrottságára, a kampányuknak inkább érzelmi alapú indíttatására utal.)

⁴⁰ NÉMETH GÉZA: Szemben az európai humanizmus értékrendjével. In: *Magyar Élet*, 1994. 12. sz. 13–15. p.

(Egészség-, gyermek-, ifjúság- és családvédelem, emberi jogok.). A fanatizált, totálisan ellenőrzött, személyiségtorzulást okozó csoportok elleni védekezésékként definiálta mozgalmát, pedig a pontokba szedett programja nagyon is offenzív jellegű volt: 1. A Fővárosi Bíróságon létrehozandó kollégium vizsgálja meg minden egyház és vallásfelekezet tevékenységének törvényességét. 2. E vizsgálat lezárultáig az országgyűlés egy fillér költségvetési támogatást se adjon a „gyanúsaknak”. 3. A szektákat leleplező sajtókampány fokozása (Ennek kapcsán úgy vélekedett, hogy a sajtó jelentős része elfogultan „szektavédő” és konkrétan is kifogásolta egyes lapok – *Magyar Hírlap*, *Népszabadság*, *Magyar Narancs* – írásait és név szerint említett újságíróit.). 4. Az oktatási tárca írja elő, hogy az iskolákban legalább egy-egy osztályfőnöki órán foglalkozzanak a kultuszok okozta veszélyekkel. 5. A rendőrség állítson fel „szektafigyelő szakcsoportot”, mert az illetén bűnüldözés tevékenysége – úgymond – elégtelen. 6. Az egész társadalom mozgósítása a „destruktív kultuszok és pszichobizniszek” ellen. Németh Géza szenvedélyesen kikelt az akkor már hatalmon lévő MSZP-SZDSZ koalíció ellen: „Képtelen botrány, ha liberális párt az antidemokratikus, fasisztoid szektákat programjában szövetségesüknek tekinti, ahogy ez bizonyos tisztségviselők megnyilvánulásaiból is kitűnt és a kormányprogramba is – árnyalt formában – de aggodalmat okozó módon bekerült.” A célzás alighanem kimondatlanul a Hit Gyülekezetére vonatkozott, melynek az SZDSZ-szel szoros kapcsolatai alakultak ki. Halála előtt adott egyik utolsó (később publikált) nyilatkozatában is úgy fogalmazott, hogy bár nem sorolta a Hit Gyülekezetét „a kifejezetten destruktív szekták közé”, a választásokon tapasztalt aktivitásuk megdöbbentette.⁴¹ Egyébként ekkor már nagyon sarkosan fogalmazott, attól félt például, hogy a szocialisták vezette kormány az új vallási közösségeknek 600 templomot fog építeni (!), erre fogja eltékozolni a magyar emberek vagyonát (Nem indokolta, hogy ezt honnan vette.). Az egyházak, vallásfelekezetek egyenjogúsága alapján a „szektakampányt” kifogásoló baloldali és liberális álláspontokat már valódi összeesküvés-elmélet alapján utasította el: „Ez tehát egy olyan komédia, aminek semmi más célját nem látom azok részéről, akik ezt védik és támogatják, mint azt a sanda gondolatot, hogy a gomba módra szaporodó szekták révén rombolják szét a történelmi egyházakat és a nemzetudatot.”⁴²

Németh Géza 1995-ben bekövetkezett halála után jellemző módon a Segítő Barát Munkaközösség tevékenysége akkor kapott új erőre, amikor a „történelmi” keresztény egyházakkal szimpatizáló politikai erők kerültek hatalomra 1998-ban. Az Orbán Viktor vezette konzervatív FIDESZ-FKGP-MDF-kormány kezdettől elkötelezte magát a „történelmi” keresztény egyházak mellett, s nyilvánvalóvá tette, hogy pénzügyi eszközökkel megvalósí-

⁴¹ NÉMETH GÉZA: A társadalomellenes szekták. In: *Kapu*, 1998. 1. sz. 85–87. p. (Váradi Szabó András riportja, melynek közreadását a szerkesztőség azzal indokolta, hogy – úgymond – bevált Németh Géza jóslata, „a szekták megerősödtek, s egyre sűrűbben értesülünk bornírt, romboló cselekményekről.”)

⁴² Hasonló vélemények egyébként megfogalmazódtak a történelmi egyházak vezetőinek körében is, ld. pl.: GERLÓCZY FERENC: Vallások, szekták, kultuszok. Népi teokráciák. In: *HVG*, 1996. 7. sz. 93–96. p.

tott pozitív diszkrimináció alkalmazása mellett⁴³ törekszik az egyházalapítási törvény korábbihoz hasonló szigorítására. Ezzel párhuzamosan újra felerősödött a közélet színterein (a parlamenti ülésterem mellett a sajtóban) a szektaellenes közhangulat, amelyet a parlamentbe jutott, ezáltal jelentősen megerősödött szélsőjobboldal (MIÉP) még radikálisabb formában igyekezett megszólaltatni. Újra aktivizálódott a Segítő Barát Munkaközösség,⁴⁴ de más szervezetben is sor került valóságos lincshangulatú „szekta-konferenciákra”.⁴⁵ A felekezetalapítás jogi kategóriáinak szigorítására irányuló, szélsőjobboldal által is felkarolt kormányzati politika érveiben ismét nem volt nehéz felfedezni a korábbi szektaellenes sztereotípiákat. Fenyvessy Zoltán MIÉP-es képviselő például így beszélt a parlament 2001. március 29-i ülésén:

„A destruktív, önmagukat egyháznak nevező szekták, csoportok nem szoktak nyíltan vallásellenes vagy emberi méltóságot sértő magatartást tanúsítani, de úgy tudom, hogy minden képviselőtársam megkapta annak a csoportnak a levelét, amelynek képviselői kérik a szekták betiltásának lehetővé tételét. Az ő gyerekeiket ezek a magukat egyháznak nevező csoportok elszakították a családjuktól, szembefordították szüleikkel, barátaikkal, korábbi kapcsolataikkal, anyagilag tönkretették, pszichésen megdolgozták, önállótlanná tették. A társadalom hasznos tagjai helyett a társadalmat – lehet, hogy nem szándékosan, de mégis – romboló személyléllyé vagy a társadalmon élőködő személyekké tették őket. Azon a kis beadványon túl, amelyet mindannyian megkaphattunk, nyilván évek óta rendszeresen tapasztalhatjuk a sajtóban megjelent cikkekből az ilyen gyermekek szüleinek a segélykiáltásait, a családok drámáit, és ez nem szűnik, folyton, újra és újra előlről kezdődik és újratermelődik.”⁴⁶

A kormányt alkotó pártok politikusai ugyanígy nyilatkoztak. Az említett levelet a Segítő Barát Munkaközösség küldte meg minden képviselőnek, kérve, hogy támogassák a kétharmados többséghez kötött jogszabály megszületését. Nyílt levelükben kijelentették: „Feltétlenül szükségesnek tartjuk, hogy a vallásügyi törvény módosítása tartalmazza a destruktív: azaz a családromboló és a másként is társadalomellenes szekták szigorú betiltását.”⁴⁷ Sem érveiben, sem stílusában nem különbözött az 1993-ban készült szövegektől, továbbá abban sem, hogy a kívánt társadalmi célokat az egy-

⁴³ Ld. erről pl.: FAZEKAS CSABA: Egyházfinanszírozás Magyarországon. In: Miskolci Politikatudományi Évkönyv, I. Szerk.: Fazekas Csaba. Miskolc, 2008. 70–84. p. [Magyar Elektronikus Könyvtár. Online: <http://mek.oszk.hu/06600/06667> – 2015. november.] küln. 78–79. p.

⁴⁴ CZENE GÁBOR: Szekta-konferencia zárt ajtók mögött. In: *Népszabadság*, 1999. június 22. 5. p.

⁴⁵ CZENE GÁBOR: Szekta-vida az örület határán. In: *Népszabadság*, 1999. június 5. 8. p.; NOSZLOPY-GYÖMRŐI GERGELY: Ki áll az örület határán? Vallási feszültségek Magyarországon. In: *Hetek*, 1999. május 29. 1., 7. p.

⁴⁶ Az Országgyűlés 198. ülése, 2001. március 29. – A Magyar Országgyűlés honlapja: www.parlament.hu / Jegyzőkönyvek / Országgyűlési napló ciklusonkénti adatai / 1998–2002 – 2015. november.

⁴⁷ Nyílt levél a Magyar Országgyűlés valamennyi képviselőjének. – Magyar-Hon-Lap: <http://mkdszi.freeweb.hu> / 2001. március – 2015. november.

házalapításra vonatkozó törvények drasztikus szigorításától, a parlamenti többséget birtokló politikai hatalomtól várták. Mindezt erősítette, hogy a Kereszténydemokrata Néppárt 1997. évi szakadása után létrejött, kormánytámogató Magyar Kereszténydemokrata Szövetség aláírásgyűjtést is szervezett a törvény támogatására.⁴⁸ Az volt a céljuk, hogy az 1990. évi V. törvény szigorítását követően „ne lehessen egyház, amely gazdasági, politikai vagy pszichikai célból jön létre”. Az ellenzék azonban úgy nyilatkozott, hogy a kormány törvényjavaslata erre alkalmatlan. A szektaellenes kampánnyal támogatott, a szélsőjobboldal által is felkarolt törvényjavaslat azonban ezúttal sem kapta meg az ellenzékben lévő szocialisták és liberálisok támogatását, így – egyszerű többséggel – nem tudták szigorítani az egyházzá nyilvánítás formai és tartalmi kritériumait. A politikai jobboldal azonban nem adta fel, 2001 decemberében a Magyar Demokrata Fórum – úgy véelve, hogy a szekták „családok tízezreit” (!) veszélyeztetik – tárcaközi képviselő felállítását szorgalmazta az egyes vallások tevékenységének elemzésére.⁴⁹ Az észrevétel ismét Németh Géza korábbi javaslatait visszhangozta. 2002 után a magyarországi szektavita új körülmények között csendesedett, Waco emléke is egyre jobban kikopott az egyházpolitikai diskurzusból.

---

⁴⁸ *MTV1 Híradó*, 2001. február 16. – Nemzeti Audiovizuális Archívum: [www.nava.hu / 2001-es híradók](http://www.nava.hu/2001-es-hiradok) – 2015. november.

⁴⁹ *MTV1 Híradó*, 2001. december 7. – Nemzeti Audiovizuális Archívum: [www.nava.hu / 2001-es híradók](http://www.nava.hu/2001-es-hiradok) – 2015. november.